

EDITORIAAL

Erik Meersman

Tijdens een korte paasvakantie nam ik eindelijk een boek ter hand dat reeds een paar jaar in mijn bezit is: *Autisme verteld. Verhalen van anders zijn*.¹ Een zeer waardevol boek met veel stof tot nadenken, daaronder een paragraaf die mij bijzonder aansprak.

Een persoon met autismespectrumstoornis zet daarin zijn zorgvisie uiteen. Hij vraagt om *ondersteuning die vanuit een respectvolle visie voor de zorgvrager vertrekt*. Hij noemt het *vooruitspringende voorzorg, samen te vatten als iemand helpen zichzelf te helpen*. *De zorgverlener ondersteunt de zorgvrager op een positieve en stimulerende manier en helpt hem of haar vaardigheden, die nu een probleemgebied zijn, zo goed als het kan toch aan te leren*.

Werk is één van de voornaamste identiteitsvormende factoren in het volwassen leven, en dat werk, of het nu betaald of vrijwilligerswerk is, draagt substantieel bij tot de kwaliteit van leven. Elke volwassene komt tot ontplooiing door een volwaardige deelname aan menselijk contact, aan menselijk samenleven en samenwerken. Verzorging van de culturele ontwikkeling is sterk bepalend voor de levenskwaliteit van mensen met een ontwikkelingsstoornis.

De zorgverlening in Vlaanderen evolueert naar een *vraag-gestuurd* zorgaanbod, maar dit vraagt nog veel aanpassing in de hoofden van de zorgaanbieders...

Vriendelijke groeten namens het GOVAG-bestuur,

Erik Meersman
voorzitter GOVAG vzw

Inhoud

- Editoriaal
p. 1
- Nieuwssprokkels uit de
Zorgvernieuwing
p. 2
- Nieuwe directrice in Iona
p. 2
- Antroposofische ondersteuning
en therapieën in de thuiszorg
p. 3
- Voordracht *Zorgen voor elkaar...
hoe doen we dat in deze tijd?*
p. 6
- *De Kleine Johannes organiseert*
p. 6

¹ Schiltmans C. (red.), *Autisme verteld. Verhalen van anders zijn*. Uitgave van Vlaamse Vereniging Autisme vzw en uitgeverij EPO, Gent/Berchem, 2002.

NIEUWSSPROKKELS UIT DE ZORGVERNIEUWING

Maria Geboers

Zorgzwaarte instrument (ZZI)

Binnen de studiecél van het VAPH werd een nieuw instrument ontwikkeld om de zorgzwaarte van personen met een handicap in te schalen. Eind februari formuleerde GOVAG, in aansluiting bij de andere gebruikersverenigingen, haar bemerkingen op dit instrument. In het antwoord kunnen we vernemen dat dit ZZI nog gedurende een tweetal jaren in experimentele fase verkeert en zal getoetst worden in samenhang met andere elementen uit de zorgvernieuwing. Waar nodig zal er bijgestuurd worden. Deze fase zal opgevolgd worden door twee werkgroepen binnen het VAPH.

Perspectief 2020 - Nieuw ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap

Op 2 april jl. nam de Vlaamse regering akte van de conceptnota *Perspectief 2020 - Nieuw ondersteuningsbeleid voor personen met een handicap* van minister Vandeurzen. Binnen de overlegorganen voor beleidsadvies wordt ook aan gebruikersvertegenwoordigers nog gelegenheid gegeven om opmerkingen te formuleren. Het is de bedoeling om in de maand mei tot een definitief advies te komen. De minister vraagt uitdrukkelijk om heel discreet en in alle sereniteit met deze nota om te gaan. Ook binnen GOVAG zullen we de nota doornemen en onze opmerkingen meegeven via de Beleidsgroep Zorgregie VGPH en via de Werkgroep Zorgvernieuwing.

Vraagverduidelijking in functie van een ondersteuningsplan

Met de Werkgroep Zorgvernieuwing had GOVAG een overleg met Prof. Bea Maes. In opdracht van het Vlaams Agentschap leidde zij het onderzoek naar een nieuw concept voor *Vraagverduidelijking voor personen met handicap*. Op heden is dit onderzoek afgerond en werden de resultaten gebundeld. Gezien vraagverduidelijking aan de basis ligt van een goede zorginschaling blijven we pleiten voor een onafhankelijke vraagverduidelijking waarin de persoon met een beperking (en zijn omstanders) maximaal geïnformeerd en ondersteund worden om tot een ondersteuningsplan op zijn maat te kunnen komen. Belangrijk is om hiervoor, afgestemd op de beperking, voldoende tijd te voorzien. Eerst moet er gebrainstormd worden over hoe deze persoon in grote lijnen zijn leven wil richting geven. Pas vanuit dit bewustzijn kan er een ondersteuningsplan worden opgesteld.

NIEUWE DIRECTRICE IN IONA (KESSEL)

Erik Meersman

Sinds 1 januari dit jaar is Ann Boudry de nieuwe directrice van Iona te Kessel. Nieuw... maar voor haar is Iona echter geen onbekend terrein.

Ann heeft Iona reeds leren kennen in 1974 via een muziekkamp, georganiseerd door Jaak Vandeputte en Johan Vanvinkeroye. Bij de verhuis van Iona naar het huidige terrein in Kessel heeft zij zelfs als vrijwilligster geholpen bij de schoonmaak met o.a. het poetsen van meubelen. Zij herinnert zich van toen nog de bewoners Frodo en Benjamin, die nog steeds in Iona verblijven.

In de periode 1979-81, voor het behalen van haar licentie orthopedagogiek o.l.v. prof. Swinnen te Leuven, heeft Ann voor haar verhandeling *Antroposofische Heilpedagogie en Sociaaltherapie in het Nederlandse taalgebied* kunnen kennis maken met alle toen bestaande antroposofische instituten voor personen met een handicap. Naast Iona heeft zij eveneens de verschillende Nederlandse instellingen meermaals kunnen bezoeken, o.m. in Zeist het *Zonnehuis* o.l.v. Dr. Nel Schatborn.

Na haar studies was Ann actief in het toenmalige Vrije PMS-centrum (nu CLB) voor Buitengewoon Onderwijs, o.m. voor de *Parcivalschool* in Antwerpen en *Huize Bethanië* (het huidige *'t Lommert*) in Schoten. Daarna heeft zij het project *Begeleid Zelfstandig Wonen* voor 18-21-jarigen binnen de *Bijzondere Jeugdzorg* mede opgericht.

Nadien is Ann overgestapt naar *'t Oog*, een nieuw project voor *Begeleid Wonen* voor volwassenen met beperkingen, nu gekend als het *Begeleid Wonen Antwerpen-stad*, waar zij tot vorig jaar directrice was. Begonnen met 8 cliënten is de dienst thans uitgegroeid tot ca 90 personen, met ook een dienst *Trajectbegeleiding*. Voor een 20-tal personen werd een project *Vraagverduidelijking* opgestart, waarvan er 14 in het *PGB-experiment* gestapt zijn.

U merkt het, Ann heeft nooit schrik gehad om nieuwe "uitdagingen" aan te gaan, ten dienste van personen met beperkingen. Eind vorig jaar nam zij het besluit om haar schouders te zetten onder een andere "uitdaging": Iona, dat een zeer moeilijke periode doormaakt(e), terug op het goede spoor zetten. Met haar rijke ervaring in de zorg voor de gehandicapte mens, met haar belangstelling voor de heilpedagogie en sociaaltherapie, gesteund door enthousiaste medewerkers en behulpzame gebruikers en hun ouders, moet zij daarin zeker slagen. Wij hebben daar alleszins het volste vertrouwen in.

Ann, succes... en dank bij voorbaat!

ANTROPOSOFISCHE ONDERSTEUNTING EN THERAPIËN IN DE THUISZORG

Maria Geboers

In één van onze vorige nieuwsbrieven werden de weldaden van de kunstzinnige therapieën zoals ze in de antroposofische residentiële voorzieningen voor personen met een handicap worden ingezet, reeds uitvoerig beschreven.

Wellicht laat het woord therapie veronderstellen dat men hier enkel remediërend bezig is. Niets is minder waar. Binnen de antroposofische dienstverlening worden deze technieken en methodieken ook preventief ingezet. Kwaliteit van leven is belangrijk.

In de principes van de antroposofische geneeskunde wordt er niet alleen naar ziekte maar nadrukkelijk ook naar gezondheid gekeken. Preventie is gericht op het gezond en evenwichtig blijven functioneren of een neiging tot eenzijdige ontwikkeling te helpen bijsturen. Er wordt aandacht besteed aan gezondheid van de hele mens en aan het evenwichtig sociaal functioneren.

Ook in de bredere samenleving komt er een steeds meer gedifferentieerd aanbod van de zo gewaardeerde en ontwikkelingsstimulerende antroposofische therapieën, voor zowel kinderen als volwassenen, met en zonder beperkingen, kortom voor iedereen die er gebaat mee kan zijn.

Via onze nieuwsbrief willen we dan ook af en toe wat ruimte maken om dit aanbod in de kijker te zetten.

PRAKTIJK voor RITMISCHE INWRIJVINGEN

Ingrid Visser

De ritmische inwrijvingen (volgens Wegman/Hauschka²) zijn een onderdeel van de uitwendige therapieën op basis van de antroposofie.

Dit soort inwrijvingen is een *zachte, milde vorm van lichaamszorg*. De cliënt wordt gehuld in een flanelle laken en warm toegedekt. Met een passende *etherische olie* wordt de huid op een ritmische manier ingewreven. Er wordt haast geen druk op het weefsel uitgeoefend en de prikkels van buitenaf worden zoveel mogelijk beperkt. Bij deze behandeling speelt de *warmte* een zeer grote rol. Dankzij de warmte kunnen we ons beter bewust worden van ons eigen lichaam. Het *narusten* gedurende zo'n 20 á 30 minuten helpt de cliënt om de totale behandeling beter te laten inwerken.

Een effect van deze behandeling (eenmalig of een reeks) kan zijn dat men z'n energie weer voelt stromen of dat men zichzelf tot rust voelt komen. Onze huid heeft zowel een zintuig- als een stofwisselingsfunctie. Het ritmische, ademende karakter van deze inwrijvingen brengt harmonie tussen deze beide werkingen. Zo wordt het *eigen gezonde levensritme* aangesproken. Het warm ingepakt worden helpt de cliënt *de eigen lichaamsgrenzen* duidelijker te ervaren. De liefdevolle, objectieve aanrakingen en de onverdeelde aandacht versterken de ervaring *zich gezien en gewaardeerd* te voelen.

In onze huidige samenleving zijn de grote ritmes in de war geraakt... wanneer we de kleine ritmes beter verzorgen ontwikkelen we daardoor een kracht die ons helpt om rechtop te blijven in onzekere situaties.

Voor meer inlichtingen kan je steeds terecht bij:

Ingrid Visser

Praktijk voor ritmische Inwrijvingen

Rysheuvelsstraat 85, 2600 Berchem, tel. 03/230.82.53, visseringrid@gmail.com.

PRAKTIJK voor KUNSTZINNIGE COACHING en THERAPIE

Maria Geboers

MAATWERK is een Praktijk voor Kunstzinnige Coaching en Therapie die open staat voor een ruim doelpubliek, maar biedt een zeer gericht aanbod aan huis voor personen met beperkingen.

KUNSTZINNIGE COACHING

Gesprek, kleur en beeld als mogelijkheden tot verduidelijking van vragen en communicatie:

- bij structurering en zingeving van het dagelijks leven van personen met een beperking
- persoonlijke assistentie bij kunstzinnige vrije tijd
- coaching bij interactieproblemen in gezin en groep.

---

² Wegman /Hauschka: De ritmische inwrijvingen krijgen steeds deze twee namen van vrouwelijke artsen erbij vermeld. Ita Wegman heeft onder impuls van Rudolf Steiner op basis van de antroposofie de ritmische massage ontwikkeld. Margaretha Hauschka heeft na een intense samenwerking met Ita Wegman deze vorm van massage en inwrijvingen duidelijker vormgegeven en doorgegeven; zij benadrukte zeer sterk het belang van de gezondmakende werking van het ritmische aspect.

BEELDEND KUNSTZINNIGE THERAPIE

- Coaching of kunstzinnige therapie bij gedrags- en ontwikkelingsstoornissen, autisme, stress-syndroom bij personen met handicap.

KUNSTZINNIGE COACHING VOOR SOCIAL-PROFIT WERKERS

- Verdieping van coaching-technieken, knelpunten ontwarren.
- Coaching bij het inrichten van socio-kunstzinnige activiteiten.

Een woordje uitleg.

BEELDEND KUNSTZINNIGE THERAPIE

Margaretha Hauscka en Rufolf Steiner legden reeds vanaf 1930 de fundamenten van de beeldend kunstzinnige therapie en maakten zo de verbinding tussen kunst en geneeskunde. Kunstzinnige therapie werd verder ontwikkeld en wordt op heden wereldwijd met succes toegepast in tal van ziekenhuizen en privé-praktijken. In Duitsland en Nederland zijn deze therapieën erkend door de ziekteverzekering. Ook in Vlaanderen zijn er een groot aantal privé-praktijken waar men voor kunstzinnige therapie terecht kan.

De kunstzinnig beeldende therapie is een non-verbale therapie. Doorheen de beelden kan de cliënt zich uiten en ook doorheen beeld en/of kleur wordt een proces van verandering, verwerking of acceptatie op gang gebracht. Toepasselijke technieken zijn o.m. tekenen, schilderen, boetseren. De therapie kan gericht ingezet worden bij lichamelijke en psychosociale problemen, traumaverwerking e.a. Dikwijls gebeurt kunstzinnige therapie in afstemming met een arts.

Kunstzinnige therapie is ook geschikt om preventief aan gezondheid te werken of om verdiepend om te gaan met existentiële vragen.

KUNSTZINNIGE COACHING

Coachen is een zeer ruim begrip. Bij *MAATWERK* wordt de essentie van coaching als volgt begrepen: de coach stelt zich ten dienste om de ontwikkeling van één of meer individuen mogelijk te maken.

Geïnspireerd vanuit een antroposofische visie op mens en samenleving wordt verdieping en verheldering mogelijk door het gebruik van technieken en inzichten uit de kunstzinnige therapie. Ook het woord is belangrijk bij het coachen en de gestructureerde procesondersteuning heeft een concreet doel voor ogen. Zelfsturing van de cliënt is de uiteindelijke betrachting.

Het kunstzinnig coachen kan zich steeds weer in een ander werkveld afspelen: bij vastgelopen situaties op persoonlijk, sociaal- of professioneel domein of gewoon bij moeilijke keuzes op een kruispunt in het leven.

Er wordt gewerkt binnen een vooropgesteld kader afgestemd op de vraag.

Verschillende vormen van coachen zijn: personal coaching, coaching van gezinnen en groepen, coachen van professionelen.

Voor de beide werkvormen, *beeldend kunstzinnige therapie* en *kunstzinnige coaching*, is geen kunstzinnige ervaring nodig.

Voor meer inlichtingen kan je terecht bij:

Maria Geboers - tel. 0485/35.52.87 - website www.opmaatvanmensen.be

VOORDRACHT:

ZORGEN VOOR ELKAAR... HOE DOEN WE DAT IN DEZE TIJD?

GOVAG vzw organiseert deze voordracht die handelt over *inclusief samenleven*, met focus op *sociale levenskwaliteit*. 'Zorgen voor elkaar' betekent niet altijd 'betuttelen'. De individualiteit van mensen komt pas tot zijn volle recht binnen een warme sociale omgeving.

Aan het woord is de heer **PAUL Van Meerbergen**, klinisch orthopedagoog en antroposofisch heilpedagoog en sociaaltherapeut. Hij heeft jarenlange ervaring in de sociaaltherapie en als leraar in het bijzonder Steiner-onderwijs in Nederland en Vlaanderen. De heer Van Meerbergen is de coördinator van de opleiding postgraduaat 'Heilpedagogie en Sociaaltherapie' i.s.m. de Plantin Hogeschool te Antwerpen.

De voordracht vindt plaats op 3 juni '10 om 19.30u in de Parcivalschool, Van Diepenbeekstraat 38 te 2018 Antwerpen. Inkom 3 euro.

DE KLEINE JOHANNES ORGANISEERT...

INFODAG op zondag 23 mei 2010, van 10u tot 12u en van 14u tot 16u
Gen. Drubbelstraat 97b te 2600 Berchem.
Inlichtingen: tel. 0476779635 of e-mail gerdspaanbroek@hotmail.com

AANVANG OPLEIDING KUNSTHERAPIE: 2 oktober 1ste en 3de jaar

NIEUW - NASCHOLING: vr 8/10 - 15/10 - 22/10 - 29/10
Schilderen o.l.v. Pascale Mignolet 12/10 - 19/11 - 26/11
"De individualiteit van iedere kleur" van 10u tot 13u

VOORDRACHT/door LUC CIELEN

Reeks mythologische verhalen over de sterrenbeelden:

Sterrenbeeld "LEEUEW" vr 11/06/10, aanvang 20u
In een 3-maandelijks ritme
Sterrenbeeld "WATERMAN"
Sterrenbeeld "TWEELING"

ATELIERS ANTWERPEN VOOR VOLWASSENEN

Schilderen-tekenen-boetseren-beeldhouwen: di 14/09/10 en wo 15/09/10
van 10u tot 12 u en/of van 19u tot 21 u

ZOMERATELIER/KINDEREN, JONGEREN EN VOLWASSENEN

Tekenen-schilderen-boetseren-houtbewerking-knutselen: 1-2-3-5-6-juni '10

ZOMERZONNEWENDE/SINT JAN

Hoge Rielen vr 25/06/10 t/m zo 27/06/10

ARDENNENWEEKEND

Arbrefontaine vr 24/10/10 t/m zo 26/10/10

OVERZICHTSTENTOONSTELLING

In 'Huize Cleo' Arthur Stercxstraat/
hoek Van Vaerenbergstraat za 11/09/10 van 14u tot 17u
zo 12/09/10 van 10u tot 17u

Contact:

Erik Meersman (v.u.), Herentalsebaan 73, 2240 Zandhoven, tel./fax 03 475 12 05, e-mail erik.meersman@govag.be
Maria Geboers, De Burlletlaan 145, 2610 Wilrijk, tel. 03 449 12 66, e-mail marage@gmail.com